

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi negyvedre 3 ft. o. 6. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés és hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelteik.

A „nyilittér” cikkei sora után 20 kr. elölleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Könyvkereskedése.

Dualismus és foederalismus.

Szabadság, aug. 29.

I.

A foederalismus eszméjével kísértenek bennünket. Egy új jelszó, mely valóban csak kísértenek járja meg.

A dualismus hússal és vérrel bír, a mennyiben ezt egy erős és nem ignorálható Magyarország kívánja: a foederalismus csak annyiban érvényesíthető, a mennyiben a dualismus alapján a két testtömb: az austriai császárság és magyar királyság keretében az azokkal összekapcsolt országok, ország-részek autonómikus állása megkívánja. Tehát Magyarország irányában és vele Horvátország és az erdélyi részek kell hogy foederalistikusan alapon újra és szorosban egyesüljenek; az austriai császárság irányában pedig Cseh- és Lengyelországok szintén hasonló szerepre vannak ezuttal hivatva.

Nem szándékunk vitatni: mennyi életképeséggel bírhat az így dualismus alapján alakítandó osztrák császárság és magyar királyság, de úgy látszik, hogy a mindkét korona összes szlávjai a románjai nevében újban szereplő cseh, horvát és lengyel szóvivők a foederalismus örve alatt végeredményileg a két korona szlávizáltatását célozzák.

Pourquoi saint, pourquoi romain? mondhatnók e szlávizálási törekvésekre; mert annyi bizonyos, hogy azon ugynevezett húsz millió szláv-román, melynek érdekében vélnék uralomra törni akarni az illetők, csak a papíron, de nem az életben léteznek a férnek meg egymás mellett. Valjon a szerb, a román, a lengyel érdekek egyértelműek-e a cseh, horvát és tót érdekek s kívánalmakkal? S mind e külön érdekek s kívánalmakkal egyesíthetők-e; mert egyes szóvivők Bécsben szépen megfértek egymás mellett?

Az egyes szóvivők megbízás nélkül csak bizonyos kisebb körök s osztályok nézeteit képviselik, de nem az illető népek gondolkodását, érzelmet. Mert e népek a széles 48-diki választási törvények alapján törvényes képviselőikre bízták ügyök védelmét, kik általában a dualismus és nem a foederalismus szóvivői.

Magyarország törvényes képviselői képviselvének e szerint a Lajthán inneni birodalom összes népeinek érdekeit, természetesen kell, hogy azok tanácsai után emeltessék is érvényre a közjog, s mely közjog aztán meghatározandja a dualismusban is helyét a foederalismusnak.

Nézetünk szerint eme közjognál fogva dualisták leszünk Austria irányában; s foederalisták az autonómia tekintetében, a Lajthán inneni s túli birodalom országai irányában.

S a mind nálunk, mind ott lakozó külön nemzetiségek irányában a legszélsőbb határig előzékenyek leszünk, azaz: az egyenlőség alapján a községi s municipalis életben a többségek nyelveinek, az ország nyelve mellett, igazságot fogunk szolgáltatni.

Ezen igazságszolgáltatás, úgy hisszük, oly nemű leendő, mely mindazon népeket kielégítendő, melyek a magyar haza szabadsága és boldogságában saját jólétüket is bennfogalva találандják; a mely népek pedig ezzel nem elégszenek meg, nem tehetünk róla, hogy ha őket a többség ignorálni fogja. Mert hiába, a többség nem rendelheti magát alá a kisebbségnek, s a kisebbségeknek sem engedhet meg, hogy a haza egységét s oszthatatlanságát megzavarják. Különben pedig Svájc példáján indulva, szépen megférhetünk egymás mellett, s együttesen akár magyar, akár német, akár szerb, román, tót, bunyevác, rusznyák, zsidó, cigány legyünk, a haza függetlenségeért, mint hazafiak kötelességszerűleg áldozzuk életünket, vérünket.

Nem is lehet másképp, hogy az egy-haza gyermekei ne oly testvéreikül tekintsek egymást, kik jóban és rosszban egymást támogatják; mert különben az édes szülő: a haza szenvedne általa; s mert ezáltal szülő s testvérgyilkosokká válnának.

Meggondolták-e ezt a foederalisták, midőn a dualismus ellenivé lettek?

A foederalisták végcélja: az austriai és magyar koronának egy szláv reichsrath vagy delegatió utján majorizálása, s aztán végeredményileg a nem szláv nemzetiségek erőszakos absorbeálása.

Am lássuk tehát erőszakos rendszabályok által, vagy pedig alkotmányos uton kivihető-e ezen foederalis kívánalmak?

Szerintünk minden elfogultság nélkül állíthatjuk, miszerint a foederalismusnak fentebbi értelemben hőséi önmagukat ámitják, midőn az említett koronák szlávizáltatását elérhetének vélik.

Magyarországban legalább a magyar elem, s a vele tartó külön nemzeti-ségű népek legnagyobb része: a magyar alkotmányban s magyar külön államiságban találja vágyai célját; nem látható be tehát: mily eszközökkel vihetnék ki az illetők foederalistikus céljaikat, midőn hason eszközökkel egy Bach, egy Schmerling sem viheté keresztül centralistikus németesítő álmait?

A papír türelmes! Szerintök a nem-magyar nemzetiségek a magyar királyságban, mihelyt felszabadulnának a magyar befolyás alól, azonnal együttesen ellene fordulnának s a két korona romjain egy confederatió duna állam létrehozását segítenék elő, melyben ugyan eleinte egy nemzeti-ség sem lenne hangadó, de később a dolgok természeténél (?) fogva a szlávok uralomra jutván, azt szláv állammá alakítanák át, mely ellen a többi nemzetiségek hiába protestálnának.

Mily csalódás ez az illetőktől!

Hiszen a 48-ki törvények alapján megválasztott külön nemzetiségű képviselők is száma, s azok hangulata, feldarabolását, s annak egy közös (szláv) birodalomba leendő beolvastatását, habár más jelszók alatt, könnyebben lenne keresztül vinni mint Bach és Schmerling idejében.

Vagy tán universal suffrage utján, s foederalista pressió alatt, más eredményeket várnak az illetők, mint a melyeket a 48-ki széles választási törvény, semmiféle pressio mellett, előidézett?

Ne áltassák magukat foederalista barátink!

Bármely constituante-ban Magyarország részéről, meg vagyunk győződve, majdnem ugyanazon követek ülnének, kik 1866-ban voltak irányadók, s ezek hangulatát semmiféle pressio nem változtatná meg.

Avagy a magyarországi hangulatot más keretbe szoríthatni-e, mint a melyet az ezer éves történet, szabad alkotmány, s külön állami lét adott a nemzetnek; és megváltoztatható-e egy-könnyeden jelleme, erős akarata a nemzetnek, melyet egész multjával, de legközelebbi jelenével is tanúsított?

Bizonyára nem! mert a népeket csak erkölcsük tartják fenn, s nem a hatalmasok kedvtelése, s a rájuk mért csapások csak edzik erejüket, egyesítik akaratukat.

A kik tehát nem veszik számításba ezen erkölcsét a magyar nemzetnek, ám kísértsek meg megsemmisíteni, bizonyára késznek találандják őt a szenvedés, a küzdelem folytatására, de nem a lemondásra.

A lemondás: halál, s az ő életrevalóságát minden jel mutatja.

A hazában: abszolút többsége, intelligenciája, hatalmas hazai érzelmi aristocratiája, polgárai, s egészséges gondolkodásu, becsületes, józan erkölcsű, vitéz népével életet kér, követel, de főleg szabadságért, melyet minden időben a kereszténység és civilizatio javára missio-szerűleg értékesített. Ki hinne hát enyészteben; ki örülne annak?

Tán a foederalisták, mint előbb óhajták azt öntudatlan a centralisták?

Bizony nem tudják mit cselekszenek.

Religiozitas. Utóbbi főcikkünk második hasábjának vége felé a tétel: „ne vegye senki tölem fondorkodás”-nak, hibásan áll e helyett: „fontoskodás”-nak.

Az alkotmánykérdés.

Sept. 13-ka tájáról újra szétröpkedtek Bécsből az értesítések a magyar miniszterium és országgyűlés ügyéről, s úgy látszik az Auszriából jövő

értesülési szokott „France” és az „Allg. Ztg” ezuttal ugyanazon forrásból meríthetik összhangzó tudósításait.

Az „A. Z.” a következő bécsi levelet hozza: „Biztosan közölhetem önnek, hogy az egyezkedések Magyarországgal csak átmenetileg szakítottak meg, azonban egészen és nagyban véve, azok éppen nem maradtak eredmény nélkül. Határozottan tekinthető a miniszterium készsége: Magyarország külön miniszteriumot engedni, fenntartva a bizalomteljes várakozást, hogy az országgyűlés a monarchia fennállásával részben össze nem férő 48-ki törvényeket kellően fogja revidálni. Kormánykörökben az országgyűlési albizottmány által a közös ügyek tárgyában kidolgozott javaslatot alapvonásaiban szintén elfogadhatónak tartják, csupán a hadsereg és pénzügyek egységében, nevezetesen az államadósság solidaritásában kívánának nagyobb garantiákat. Az eddigi egyezkedéseket jellemzi az, hogy nem személyek, hanem elvek körül forogtak; az alkalmas egyenlőségek a compromissum megtörténte után fognak keresetn. Az egészben lehetetlen fel nem ismerni, hogy a Belcredi-miniszterium szép csendesen, de azért észrevehetőleg áthajlik az autonomistákhoz. Az Ausseeben megtartott értekezlet, bármily határozatlan legyen is programja, igaz szakítás a reichsrath majoritás eddigi tradícióival.”

Természetes, hogy a „Presse” ezen utóbbi passzera éppen nem kiálthat Hoch-ot, s egyelőre megelégszik a kormány embereit azzal ijesztgetni, hogy Magyarország a neki egyszer tett engedelmeyekről később bizonyosan nem fog lemondani.

Az „Independance”-nak írják Bécsből, hogy gróf Belcredi a magyarok elébe egy ultimátumot terjesztett, melynek elfogadásától tette függővé a kiegyenlítést. A kérdés most a körül forog, hogy a magyar miniszterium az országgyűlés egybehívása előtt vagy azután neveztesse-e ki? Belcredi gr. azt akarja, hogy a miniszterium az országgyűlés egybeülése után neveztesse ki.

A „France” Austria és Magyarország feliratu cikkében az osztrák kormány és Magyarország közt folyó alkudozásokról ez írja:

„Bécsi levelezőink sept. 13-rol pontos és hitteles részleteket írnak az osztrák kormány és Magyarország közt függőben levő alkudozásokról, melyek a pillanat nagy kérdését képezik.

„Az alkudozás nincs félbeszakasztva, de bevégezve sincs; két dolog pozitív: az egyik, hogy a Belcredi miniszterium kinyilatkoztatta, miszerint kész Magyarországnak az 1848-ki törvények szerinti külön miniszteriumot megadni; de kifejezte reményét, hogy az országgyűlés, miután jogfolytonossági eszméjét ekként valószínű látja, nem késend átvizsgálni a nevezett törvényeket, melyeknek nagyobb része össze nem egyeztethető a monarchia szilárd fennállásával. Másodszor, a miniszterium elfogadhatónak tartja az országgyűlés albizottmánya által készített közösügyi munkálatot; csak hogy biztosítékokat kíván a hadsereg egységét és a közös pénzügyet illetőleg, s minthogy az elhatározás az országgyűléstől függ, óhajtaná a többséget biztosítani e lényeges kérdésben.

„Mostanig az alkudozás csaknem kizárólag elvi kérdések körül forgott; a személyek és nevek kérdése csak mellékesen érintetett. Az Ausseeben tartott követi gyűlés a korlátozott dualismus mellett nyilatkozván, véglegesen szakított a birodalmi tanács hagyományával és ezáltal közeledett a kormányhoz. E fordulat nagy zajt fog előidézni a centralisták között, kik a februáriusi alkotmány mögött igyekeznek magukat elszáncolni. Azonban a korlátolt dualismus szükségesség, ez ezért napirenden van. — Jó következményei lesznek, ha a közigazgatás különböző ágaiában szükséges reformok kisérendik.”

A bécsi „Presse” is bármennyire kintöz lehet reá nézve e gondolat, s bármennyire tagadta ekkor egy magyar miniszterium lehetőségét, most e tárgyban a következőt írja:

„Mint halljuk — t. i. a „Presse” — elhatározott dolog, hogy a magyar miniszterium kineveztesse, valamint hogy a magyar országgyűlés is oly hamar, a mint csak lehetséges, összehívassék. Nemsokára azután a Lajthán teli tartománygyűlések fognak összejönni, hogy folyó ügyeiket intézzék. Mihelyt a magyar országgyűlés kiegyenlítési elabratumával elkészül, s ez a kormány kezébe letehető, a Lajthán teli tartománygyűlések felhívának, hogy a magyar javaslat tárgyalására képviselőket válasszanak, hogy ezek, mint a Lajthán teli tartományok delegatiója, magát constituálja. A választás módzata még nincs megállapítva, egyébiránt a februári vita módzatainak nincs kilátása érvényesítésre.”

ségre. Mi — t. i. a „Presse” — igen kételkedünk, hogy a német Landtagok képviselői hajlandók lennének mást elfogadni.”

Eszterházy Mór gróf visszaléptére vonatkozólag írják Bécsből f. hó 12-rol a „P. Corr.”-nek: A politikai helyzet egy hét óta megváltozott Magyarország vonatkozólag, mely változás a magyar miniszterium alakítására s a dolgok kifejlődésére jelentékeny befolyással leendő. Eszterházy Mór tárczátlan miniszter állása a korona tanácsában tartatatlant lett, s ezt ő maga is belátván, szilárdul elhatározá, hogy lemond. Az tudva van, hogy a gróf nem barátja a parlamentaris kormányformának, s különösen a magyar országgyűlés erre vonatkozó kívánásainak teljesítését elejétől fogva a leghatásosabban gátla. Mintán pedig a magyar miniszterium megadása a miniszteriumban mindamellett keresztülment, Eszterházy nem akar többé a korona tanácsában ülni. És pedig nemcsak a magyar miniszteriumbani részvételtől, hanem általában a korona tanácsosi méltóságáról is lemondott, s mihelyt a magyar miniszteriumot kinevezik, ő rögtön végleg a magán életbe vonul vissza. Ezen elhatározásának következtése az, hogy az ügyek menete látszólag megakadt. A szabadságot végleges kilépéssel fogja végezni. A levelező a magyar miniszterium kinevezését bevégezt ténynek írja — minő forrás nyomán? — ő feleljen érte.

A mint tehát láthatni franciaországi, németországi, belga és bécsi lapok táplálgatnak minket a miniszterium kinevezésével, míg e részben éppen hazai lapjaink nem vesznek semmi közvitán felvilágosítást s egyszerűs mind a külse lapok tudósításait regisztraltatják, mink magunk is.

Macska-barátság.

„Timeo danaos et dona ferentes” régi mondat, a mely sokszor megújul. Austria szintén kapott ily ajándékot 1861-ben Napoleontól, ez ajándék egy jó tanács volt, a mikor történt, hogy Napoleon Magentánál, Solferinonál vétért ontá ugyanis Auszriának, Lombardiát elfoglalta tőle, de barátságot szialt azután, s a hir azt beszéltette, hogy a francia-osztrák követ egy tanácsa nagy befolyással volt azon tényre, hogy a magyar országgyűlés simpliciter feloszlatott. Ez volt a baráti ajándék. Austria négy évi belviszállya s az azt követő új háboru kedvetlen következményeit nagyrészen ennek köszönhetette.

A tanács Napoleon előrelátásához illett, ha 1861-ben Magyarország kibékítették, nehezen hiszem, hogy megtörtént volna a sadoval ütközet, s más szerencsével alkudoznánk Velence felett.

Most fiamtól azon levelet veszem Berlinből, ki ott akadémián van, hogy Napoleon epigonja, a porosz premier miniszter hasonló irányu barátságos tanácsokat oszt Auszriának, ott legalább az a bire van, hogy Bismarck kimondá, hogy Poroszország ki van elégtve, s szövetséget kíván Auszriával, oly szövetséget, mely fegyverrel is kész arra hatni, hogy a birodalom központja Bécs legyen, s a germán elem suprematiáját tüzzel, vassal fentartsák.

Nó de már így értem a centralisták felatimolt hangját, a mely szintugy elkezdett volt a kö-nigrátrzi hideglelésnél, mint a báró Domanx sippja, s mely ma csatlog, harsog, mint a Rákóczi tárogatója.

Oh boldog biszékenyek! oh pillanatok vérmes politikusai, kik fejeteket veszítetek a veszély napjaiban, s elszédültek és örvöngtek egy csábító biztatásra, oh nők, aaszonyok, kik bisztek a kétszinti csábításnak, oh verebek, kik repültek a gyerekek hurokjába, oh tengeliczek, kik szaladtak a mézes madzagra és a kipezskelt tőkre! — Ti vagytok ezek, ti centralisták! ti boldog gyermekkorát éltek a szabadságnak, ti az alkotmányos élet embrioi.

Elfelejtetek-e, hogyan utasította Auszriát Bismarck Buda-Pestre, mint sulypontra. Igazat mondt akkor? ez ezetben most nektek hazud, hogy elámitson, s hazudott akkor? ez esetben miben lehet biztonságot, hogy most sem hazud.

„Quicquid turpi fraude sese semel innotuit Etiam si verum dicit, amittit fidem”

azt mondja Phoedrus.

De honnan tudjátok, hogy tán most mondja az igazat s nem akkor mondotta, honnan hiszitek, hogy a porosz beolvastási törekvé a Majna vonalnál megállapodott? s a ki egy barázdát szerencsén elvágott a másik földjéből, elvágja a másodikat is, mihelyt a szeret ejheti, mert a foglalás jól esik, a ki egyszer neki fogott. Lám Olaszország örömtől ujjongott Napoleon jóslatára, midőn remélhetette, hogy határa az Adriái fog terjedni, s midőn vesztett csata után Isten irgalmából megnyerte óhajtott

határait egyszerre hozzá kívánt egy kis Trientet s egy kis Isztriát. A mint O'Connel mondotta volt egyik angol tábornokról, hogy ha ennek adnák ndvarul Angliát, káposztás kertnek kívánná még ahoz Irlandot; így érzene az annektáló hatalmak, s gondoljatek-e, hogy Cseh-, Morvaországot, Szileziát, Alsó- és Felső-Ausztriát nem örömet annáljára Poroszországnak, mely szeret éjtheti? hisz már évek előtt beszélgették a porosz politikusok, hogy Magyarországnak sem lesz más sorsa, mint Poroszországhoz olvadni végre is. Lám a keleti kérdés a nyakunkon, Türr Bukurestben a porosz követnél látogat. Hohenzollern Károly azt éneklí Romániában:

"Kicsiny nekem ez a ház,
Majd kiragom a padlást."

Nem látjátok-e boldog centralisták, mi készül? nem látjátok-e, miért ajánlja Bismarck megint a német supremáciát, a mely Bachnak és Schmerlingnek nem sikerült, de ti bizhattok talán, hogy a mi a ti morális és katonai erőttökkel nem sikerült, sikerülni fog a poroszok gyűlötpuskás intervenciójával? Ti intervenciókkal tudtok csak győzni, uti probatum est.

Olvastátok a mesét a vaddisznóról, sasról és vadmacskáról? Ha nem olvastátok, olvassátok mielőtt politizálnátok.

Minden oly ajánlat, mely a szakadást Ausztia s Magyarországnak közt tartatja, vadmacska-barátság. Mig Ausztia szétszakadva lesz, mindig gyöngye lesz, s mig gyöngye lesz, darabonként vesztetheti el részeit. És im keleten egy beplántált Hohenzollern, im nyugaton meghohenzollerezett német egyesülés! Honnan tudjátok, hogy nem akarják azon fejedelmi atyafiak a Tiszánál érintetni uradalmuk határait, s így összekötni a Rajnát a Dunatorkolattal? Erre pedig nem kell egyéb, mint német supremácia Magyarországnak felett, s így további tehetetlenség.

És ti biztok, remélték s lelketek az örömtől elragadtatik, hogy a magyarokat megint elnyomhatjátok? Vagy mit? Igaz, hisz ez német hódítás lenne a Rajnától a Dunatorkolattal; igaz, hisz ti németek vagytok, s a porosz is német. Értelek, de ne mondjátok tehát, hogy dynasticus érzelmek lakik szívetekben, nehogy ezért az ausztriai birodalomért buzogtok, ti centralisták a megsemmisíthető Ausztriából mint óriás német-porosz birodalom provincialis kormánybiztosai emelkedhettek ki, basáskodva magyar, székelyen, oláhon, csehn, horvát, szerben, a ti trónotok ha Bécsben ledül, Berlinben újból emelkedhetik, mint az ördög pyramisa. — Ti vagytok már talán a német Velence?

Értelek titeket, nem vagytok épp oly tökfilkók, mint az előbb gondoltam! Adjátok a tanácsot, ne legyen kibékülés a magyarokkal, ha e tanács Bismarcktól ered, ugy a mit Frankfurtban kerestek, Berlinben egykor feltaláljátok. De ne mondjátok aztán, hogy nem ti vagytok a forradalmárok. Egy falusi diplomata.

Igénytelen észrevételek, egyéni nézet s néhány adat a volt székely katonaságot érdeklő némely függőben levő kérdés megoldása körül.

A csaknem évszázadig fennállott székely ezrede feloszlása után függőben maradt:

1. A katonai kincstár által lefoglalt kézdivásárhelyi székely nemzeti katonafu-nevelőháznak a tulajdonos nemzetnek visszaadása.
2. A székely huszárezred ugynevezett fourage kaszájának rendezése s az illető alapító családok magánvagyonának szabad rendelkezés alá bocsátása.
3. A volt székely katonatiszti lakházaknak s ahoz tartozó belső telkeknek — és végre
4. Az ugynevezett montanes fondnak visszaadása.

Lássuk már rendre a felhozott négy kérdésnek mostani állását, u. m.

1. A mi a kézdivásárhelyi nevelőház ügyét illeti, arra nézve a legközelebb lefolyt erdélyi országgyűlés alkalmával, a háromszéki követi karnak s királyi hivatalosoknak, kir. biztos ő nmlgához benyújtott folyamodása, elég felvilágosítást nyújt. E folyamodvány szóról szóra így hangzik:

"Nagyméltóságu gróf, polgári és katonai fő-kormányzó, kegyelmes ur!

Még az 1817-dik évben, midőn boldog emléktű I. Ferenc ausztriai császár és apostoli koronás királyunk ő felsége — azon év sept. 15-dikén és 16-kán, a székelyföldön Kézdi-Vásárhelyt — a feloszlott 2-dik székely 15-dik számú határvéd gyalogezred törzshelyét — legmagasabb látogatásával szerencsétlenül kegyeskedett — az összeírás alatt állott háromszéki székely katonaság saját ösztönéből eredt folyamodására, ő felsége legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a kérelmező katonákodó háromszéki székely nép, Kézdi-Vásárhelyt egy nemzeti katonafu-nevelőházat saját erején és költségén felállítson.

Ezen császári s apostoli királyi legmagasabb jóváhagyásra alapított intézkedés folytán, említett cél tekintetéből önkéntes adakozás után 1818-ban készpénzben begyűlt:

1. A 2-dik székely gyalogezredhez tartozott székely néptől 40,513 frt 45 $\frac{1}{2}$ kr. 2) A háromszéki székely huszároktól 12,859 frt 23 kr. 3) A 2-dik székely gyalogezredbeli tisztikartól 1,782 frt 11 kr. 4) A székely huszárezredbeli tisztikartól 356 frt 4 kr. 5) A nevezett két ezredbeli székely katonaság osztályrészét a revindicált havasok jöve-

delméből önként átadta 6,079 frt 46 $\frac{1}{2}$ kr. 6) Erdélyi és magyarországi hazafiak ajándékoztak 8,726 frt 43 kr. Ezeken kívül magánosok a székely katonaság között adtak: 7) Józsa János ref. pap 700 frt. 8) Tuzson György Polyánból 1,000 frt. 9) Simon Ádám Bikfalváról 1,000 frt. 10) Fejes János 1,000 ft. Összesen 74,019 ft 53 kr. v. cz.

Mintán résztint K-Vásárhely, résztint odaváló székely birtokosok, a kellő építkezési helyet — s a háromszéki közönségek mindennemű — az építkezéshez szükséges nyers anyagokat ingyen ajánlották fel s nemcsak adtak is, hanem azokat a helyszíne felvarozták, téglát, cserépet vetettek, meszet égettek, — az építés jó emléktű báró Purcell (Purcell) 2-dik székely ezredbeli ezredes felügyelete alatt, május 1-jén 1818-ban a háromszéki székely népek ingyen napszámokodása mellett megkezdett s 1822-ben bevégeződött. Megbízott szakértők a készépítetett 1822-ben 100,000 ofira becsülték, a mi az előbb kimutatott 74,019 ft 53 $\frac{1}{2}$ t készpénzből, mindennemű nyers anyagok, fuvarozások és tenyeres napszámok ingyen kiszolgáltatásából, nemcsak bőven kitelhetett, hanem a készpénzből a további felszerelésre valami meg is gazdálkodtatott. Ezek szerint s a mint most is élő tanuk bebizonyíthatják, a katonai kincstár a szó alatti ház építéséhez semmi pénzsegéllyel sem járult. Ezt bizonyítják a fennidezett legkegyelmesebb engedély szavai s az épület homlokzatán levő következő felirat is: „Conjunctis viribus sicularum militiae adscriptorum et generosa fautorum."

A 7. 8. 9. 10. szám alatt jelölt székely katonák áldozatkészségükért, dicső emléktű I. Ferenc császár és apostoli királyunk által, egyen-egyen arany éremmel díszítették fel, s a közügynek önkényesen hozott e nagyszertű áldozatok, kiváló királyi elismerésben részesültek.

A kész épület felszerelésére, bernázására s könyvtára I. Ferenc császár s apostoli király ő felsége 1823. február havában saját satulijából 4000 pfíot s ugyanazon év májusában erdélyi rom. kath. püspök báró Szepes ő nmlga 500 pfíot ajándékozott.

Más alapítvány hiányában, a katonai kincstár 100 székely fu nevelésére az 1833-ban megnyitott intézetnek dotatio czim alatt 4,000 pfíot utalványozott, a mihez később még négy magánalapítvány járult, mely utolsó most az illető vallásfelekezeti iskolákhoz van áttéve. *)

Ezen székely katonanevelőintézet, melyhez egy normális fő- és egy matematikai iskola is csatoltatott, a 2-dik székely gyalogezred felügyelete alatt jó hírre s igen virágzó állapotra jutott s 1847-ben népessége csaknem 600 főre rugott; mely közt, mint tanító 3 főtiszt, 4 altiszt, 2 lelkész, 7 polgári tanító, 17 segéd-személyzet, 123 honlako katoná nevendék, a többi pedig magán költségén élő tanuló volt.

Az 1847-beli események óta a nevelésügy itt elejtetvén, ezen ház, a mint tudjuk, kizárólagosan néhány helyőrségi beteg katoná elhelyezésére fordították, holott a feloszlott 2-dik székely gyalogezred törzs- és főtisztjai által lakott több terjedelmes kincstári épületek ezt teljesen nélkülözhetővé teszik. Nevezet szerint az ezredesi emeletes lak 11 szobával, kamarákkal, nyári s téli konyhával, ezenkívül más külön terjedelmes helyiségekkel; az alezredesi, őrnagy, 2 hadbíró, ezredsi-orvosi, számvevői lakok és irodák, mind emelettel, terjedelmes kertekkel, istállókkal, kocsiszinnel ellátva s kellő csinnal építve, végre a volt kapitányi lak, annyi kényelmet nyújtanak, a mennyi a helybeli órág igényeit valóban fölül mulhatja s ezáltal a kérdéselt nevelőház nélkülözhetővé is válhatik.

A székely nép, melyet esetlegesen képviselni szerencsénk van, elszigetelt helyzetében — a birodalom országainak keleti végpontján — távol hajóközható folyóktól, vasutaktól, egyedül szántásvetésre szorulva, végszegényedéssel küzd, s ha valaha az óhajta várt vasut birtokába jut is, mindeleltelvalósága mellett, fejletlen műipara s kereskedelmi hátránya miatt háttérbe szorul, még nagyobb szegénységre jut, ha eszközökről nem gondoskodik, melyek lételet, jövedőjét biztosítják.

Anyagi érdekeink egyik fő előmozdító eszközének tekintti tehát a háromszéki székely nép, a műipar s a kereskedelem fejlesztését, mire a művelt világ real-iskolák felállítását látta szükségesnek s a tapasztalat jótékonyak. A háromszéki székely nép már évek óta vágyik egy ilyen real-iskola felállítását után s korlátozott anyagi helyzetében az általa épített, de a katonai kincstár kezében levő k-vásárhelyi katonafu-nevelőházat óhajtotta volna erre szentelni, mivel az eredeti céljától el van mozdítva.

Háromszék közönségének alkalmatossága nem lévén, K-Vásárhely és környéke 1857-ig két versben folyamodtak a visszaadatlásért, de elutasító vá-

*) Szükséges felvilágosítás tekintetéből megjegyezzük, hogy a 100 alapítvány a két székely gyalog- és a huszárezred századjai között aqskét volt felosztva, hogy minden század 3 helyet töltött be; a fennmaradt 4 helyre székely eredeti főtisztok vétettek fel. E szerint a három-, miklósvár- és bar-docz-huszázi székelység által épített házbán, e részben az 1-ső székely és székely huszárezred, a 2-dik székely ezreddel egyformán osztozott, s így a huszárok köz besorolása volt fogarasvidéki, aranyosszéki, torda-, alsófehér- és hunyadmegyei románok és aranyosszéki székelyek is 2 $\frac{1}{2}$ századra aránylagosan részesültek. A gyalogezredek összesen 24 századot állván, 72 alapítványi helyet kaptak; a huszárok pedig 8 század 24-ot. A közlő.

laszt nyertek, melyek közül az 1-ső azt tartja, „hogy a katonai kincstárnak a szó alatti nevelőházhöz azért van joga, mivel a 2-dik székely gyalogezredbeli katonaságnak minden tényezői a felépítés és fenntartás körül tartozó munkálattalbeli beszámításban történt, s hogy valamint a felépítésre, ugy a fenntartásra is, a határszéli ezredek pénztárából nagy összegek fordítottak volna." A 2-dik folyamodásra keletkezett elutasító válasz pedig azt állítja, „hogy a katonai kincstár ezen épületnek felállítására óta folytonos birtokában volt s azt korlátlan intézkedési joggal bírta."

A mi illeti az elől említett választ, azt már az épület felhozott történelme s azon tény, hogy a székely katoná, mint bármely más immunitás nemes vagyonát korlátlan joggal bírta s csupán személyére nézve állott katonai hatóság alatt, eléggé érvénytelené teszi. Kiténik ebből az is, hogy ezen választ a horvátországi Grenz systemából kölcsönözte érveit, a hol az megállhat; de nem történt soha, hogy oly birtok, melyben magszakaditával nem a ficsus, hanem a legközelebbi székely szomszéd lett örökös, valamely a katonai kincstárnak tartozó munkáttételre jogosan szorított volna. Ezen választ e szerint tévedésen alapulván, felette nem is tesszünk több észrevételt.

A 2-dik válasz szavai még teljesen nem bizonyítják a katonai kincstár nézve a törvényes és igazságos tulajdonosi jogot, mert a katonaszkodott székely nép tulajdon katonai nevelőházára nézve más felügyelőt nem kívánhatott, mint a mely a nevelés ügyét vezette, s ha 1849-ben ezen ház a néptől elvonatott s maig más katoná kincstári célokra fordítottatott is, az a székely népet tulajdonosi jogától annyival kevésbé foszthatja meg, mivel egyfelől az v. p. törv. k. 1472-dik czikke azt mondja: „hogy oly nemű jogok, melyek a birtokos nevére a nyilván könyvekbe beiktatva ninesenek és minden más jogok a ficsus és az ezen s-ban felhozott személyek irányában, csak 40 évi birtok által szerethetnek meg, a mi 1823-tól 1857-ig, a választ keletkezéseig sem áll; másfelől, mivel ő felségének legkegyelmesebb amnestiaja következtében még az 1849-en innen confiscált birtokok is tulajdonosaiknak visszaadattak.

Midőn 1861-ben az 1860-beli octoberi diploma alapján a törvényhatóságoknak alkotmányos tevékenységük kerékvágásba indult, Háromszék bizonyos határozata nyomán, az illető tisztség azon év végével a fels. kir. fő-kormánysszékhöz újból flyamodott, hogy a többször említett k-vásárhelyi nevelőháznak visszaadatlását kieszközölni kegyeskedjen, s mi mely fájdalommal értették meg, miszerint a f. k. fcszéktől 1863. sept. 25-kén 30,821 sz. a. azon elutasító válasz keletkezett, „hogy a katonai kincstár, mivel az 1834-beli egész alkalmával azon épület fedélzete leégett, azt saját költségén állítvány helyre, ki nem adhatja."

Habár ezen utóbbi érv a két elsőnél fontosabb is, mindazáltal nem tagadhatjuk, miképp 17 évi használat csak 6-os kamattal 117,227 osztr. ft házbért róna le, s ezenfelül állana azon kamat, mely 1848 előtt 25 éven át 172,267 ofirban a katoná kincstár javára a nevelés ügye előmozdításában folyt be, mert minden más katonai nevelőház a birodalomban, a katonai kincstár költségén építetett fel, csupán az egyetlen egy K-Vásárhelyen levő székely nemzeti katonafu-nevelőház jön kivétel alá.

Igénytelen nézetünk szerint a katonai kincstártól elismerést várhatni azért is, mert a k-vásárhelyi s háromszéki székely nép a régi katonai határvéd-intézet előmozdítása tekintetéből, a még most is fennálló számos tiszt szállításokhoz, a helyet nemesi birtokból ingyen ajánlotta fel, s az építkezésekhez is önkényesen, vagy kevés fizetés mellett nevezetes segédelmet nyújtott.

Egy népek s ez alkalommal különösen Három- és törvényesen egyesült Miklósvárszéki székely népségének *) nevében, a mely, valamint dynasticus érzelmeinek, ugy a vele született katonai érényeknek is annyi s oly fényes tanujeleit adta, mely a múlt század végén s a jelen század elején királyáért, hazájáért s az összbirodalom érdekeiért szívós kitartással tett áldozatait, keble érzelmeiben talált jutalmat, — bátorodunk „excellentiád hathatós és igazságos pártfogolásáért, mely alázatalt kéri, könyörögni, miszerint nmlsgod a felhozott indokok alapján, a sokszor említett k-vásárhelyi nemzeti nevelőházat tulajdonosának, a háromszéki székely népeknek, a haladó kor sürgetési igényei által szükségelt real-iskola felállithatása tekintetéből viseaadatni, vagy történhető akadályok esetében, ezt felséges urunk királyunknál hathatós közbelépte által kieszközölni kegyeskedjen, ezáltal is a segélyért esedéklő népek anyagi jobbító eszközésére atyailag alkalmat nyujtván.

Mely tisztelet, bizalom s azon édes reménytől áthatva, hogy nmlsgodnál könyörgésünk kegyes fogadtatásban részesülend, maradtunk excellentiádnak

alázatos szolgái:

Berde Móza és Thuri Gergely nemes Három- és törvényesen egyesült Miklósvárszékek, Papp Lajos

*) Törlhibából Bardocz-huszázi, mely szinte a 2-dik székely gyalogezred köréhez tartozott, s o szerint hasonló tulajdonos, mint a többi fennemlített székék — kimaradván, félreértés tekintetéből ezt megjegyezni szükségesnek véltük. A közlő.

és Benkő Pál K-Vásárhely, báró Szentkereszti István és Vida Dani S-Szt-György, Fejér János és Domokos László Bereczk, Székely Gergely és Lukács Ferencz Ilyefalva képviselői, gr. Kálnoki Dénes és gr. Kálnoki Pál királyi hivatalosok."

Ezen folyamodvány királyi biztos ő nmlgához a k-vásárhelyi képviselők kísérete alatt ns Háromszék nagyerdemű főkir. bírája bathatos szóbeli ajánlat mellett benyujtván, miképp e folyamodvány most a m. korlátnokság kezelése alatt van, s hiszszük és reméljük is a jó eredményt, reméljük főképpen, hogy az éppen most eldöntő félben levő alkotmánykérdés szerencsés megoldásával, a szó alatti ház a nevelésügy előmozdítására, legyen az bár egy lehető honvédelmi rendszer felállításával csupán katonai, vagy ezzel kapcsolatban polgári szerkezettű, vissza fog juttatni. Mi nem képzeljük, hogy ennekutána — feltéve a honvédelmi rendszer behozatalát s a kivétel nélküli tényleges katonakötelezettséget — tanodáinkból a katonai elemi tudományok s a real-tárgyak kikészítőbölve maradnának, s azért a jelen körülmények között csupán azt véljük kimondhatni, miszerint a k-vásárhelyi nevelőház nemcsak K-Vásárhely iránt tartozó méltánlathól, hanem azért is, mert nemzetünk e nagy áldozatot a nevelés ügyért letette, eredeti rendeltetésétől el nem vonható. (Folytatjuk.)

Kivonat egy emlékbeszédből

Medgyes Lajosnak Dézsén sept. 9-én néhai reform. püspök Bodola Sámuel halotti emlékünnepeén tartott beszédéből érdekesnek tartjuk kivonatban közleni azon pontokat, melyek reform. anyaszentegyházunk multjára és jelenére vonatkoznak.

Szónok beszéde elején azon vész- és akadályteljes időket érinti, melyekben Bodola S. az anyaszentegyház bormányát átvette és vezette; s meghatónak rajzolja az eseményt: hogy midőn már dertilebb napokat remélt az anyaszentegyház életében, s 50 éves papságának arany-ünnepét akarta megtartani a jelen évi közzsinaton: april 22-dikén egy véletlenül támadt tudósztélhűdés véget vetett becses életének, s az utána fellépett főpásztor a néhai meghívó körlevelét sajátjához mellékelve az örömlünep helyett gyászlünepre, temetésre hivta meg Bánfi-Hunyadra az anyaszentegyház képviselő testületét. És én — folytatja szónok — kétszeresen érzem a vesztés nagyságát; mert, mint tanítvány, az idvezült ajkairól hallgattam ama tudományt, melyre életemet szenteltem, s melyet a töle vett szikra után ernyedetlen buzgósággal folytatok. Ezután B. S. jellemzésére tér. Erényes és munkás életét rajzolja, s mily fontos s mily lelkiismeretes volt püspöki hivatala teljesítésében, s mint terjedt ki önfegyelme a legkisebb dologra is, mely az anyaszentegyház vallásos és nevelési ügyeit illeti, s mint folytatta terjedelmes levelezéseit többnyire sajátkezűleg. Ismert minden befolyásosabb egyént az egész hazában, ismerte az egész lelkes és tanítóit kárt, s értéküket híven és igazán megmérte, szóval: tudta az embernek nevét és jelentését. Egész lelkéből azon volt, hogy a lelkesek és iskolatanítók az anyaszentegyház épületére s virágzására munkáljanak. Gyakran monda: Ti vagytok az élet szavai: hogyha a só megzetlenül mivel szózatik meg?! Mintha látám az idvezült főpásztort, a mint 76 éves korában is erőteljesen, legkisebb meggörbödés nélkül, mindnyájunknál egy fővel magasabban, ihletett kebellet, mint Pál apostol az efesusi véneket összehívja az anyaszentegyház buzgó tagjait s búcsusztávát föl emeli: „Nem látja senki többé közületek az én arczomat, kik között pályámat futottam prédikálva az Isten országát. ViseljeteK gondot azért magatokról és az egész nyájról, melybe a szentlélek titeket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legeltetésére." Pál apostol ezen búcsubeszédében idvezült püspökünk egész lényé szellem irányá híven van tükrözve; szónok csak is a reánk közlebből vonatkozó szavakat veszi emlékbeszéde alapjául, t. i. viseljeteK gondot magatokról és az egész nyájról, s ebből folyólag előadja reformált anyaszentegyházunknak, illetőleg lelkészeinknek s iskolatanítóinknak szomorú helyzetét, s ezután mekkora kötelességünk segíteni magunkon, ne hogy a pásztorkor elbukásával maga a nyáj is szét ne oszadjék, s beteljesüljön a végzetes szózat: Megverem a pásztort és elszélednek a nyájnak juhait!...

Tekintve a reformatio terjedését s megalapítását Erdélyben; tekintve: hogy a nemzeti fejedelmek alatt Erdély a protestantismus tüzhelye volt, s Bethlen Gábor innen vívta ki a testvér hazára nézve és a protestans vallás egyenjoguságát, s ugy szólvá: Erdélyben a protestans vallás uralkodó vallás volt, azt hiszi az ember, hogy mint Angliában a protestans lelkészek s iskolatanítók hazánkban is hivatalok méltóságához illő rangban és fényben állanak.

Az igaz: kezdetben mind az egyházak, mind az iskolák kellő jövedelmekkel el voltak látva. A nemzeti fejedelmek után is voltak virágzó egyházak, földekel, déznakkal, egyegek által felajánlott alapítványokkal s rendes bérrel ellátva, s az apróbb gymnasiumok mellett, a kis Erdélyben a reformatn-soknak négy akadémiai ranggal bíró főiskola-

jok volt, melyek közül mindenikben filozófiát, jogot és teológiát lehetett végezni, s ez iskolák annyira el voltak látva kegyalapokkal, hogy a szegényebb sorsúak is könnyen tanulhattak.

Azonban Erdély sok viszontagságon és válságon mevév keresztül idők folytán az egyházak és iskolák jövedelmei is csökkenni, apadni kezdtek, s a belső emberek anyagi ellátásában s tekintélyben napról napra alább és alább szállottak.

A hogy Erdély Apati halálával Leopold alatt az austriai ház uralma alá került, ámbár a protestáns vallás szabadsága a Leop. hitelvében biztosított, csakhamar elkezdődtek a protestáns egyházak és iskolák elnyomásai; a lelkesek, iskolatitkok üldöztek, tömlőzre vettek, gályarabságra büntetve; templomaik lefoglaltak, iskoláik bezárattak, főleg a Tüköli s később a Rákóczi féle forradalmak idejében ezen vallásos üldözést a magyar protestáns egyházak ezen feldúlását a Báskák és Karafák a legiszonyabb kegyetlenséggel üzték.

Mindent elkövettek ugyan az ország rendei a törvény által is biztosított protestáns vallás sérelmeinek orvoslására; s lassanként a vallás és nevelés ügyét teljes jogállásba helyezték. A főurak és nemesség részéről az ugynevezett pátronusok buzgón védelmeztek és segélyeztek az egyházakat s iskolákat.

Azonban ennek idővel az a hátránya lön: hogy a pátronusok a papságot nem annyira a vallás szolgáinak, mint saját szolgáltnak szerették tartani. Tekintélyök s hatások szűkebb és szűkebb körre szorítottak. A falusi iskolákra, illetőleg a nép nevelésére semmi gond nem fordítottak. Az iskolatitkok alig voltak annyi jövedelemmel ellátva: hogy napról napra szegényül s lenézett állapotban élhessenek. Miből az lön: hogy főleg a magyar megyékben több egyház elpusztult, desolálódott; a hívek elfogytak, a templomok s egyházi épületek rombadőltek.

Mig a maroknyi szász nemzet demokraci-ous szerkezeténél fogva papjait s iskolatitkait főnyes jövedelmekkel látta el, s nemzetiségét annyi idegen elem s annyi zaklatások között ezek által századokon keresztül épen fentartotta; addig a szegényül dőlő magyar egyházak elsoványodtak, s a magyar nemzetiség idegen elembe olvadt által. Holott ha a magyar protestáns egyházak a nemzeti fejedelmek korában megalapított állásukban fentartottak s tovább fejlesztettek: ezekből a nemzetiségnek egy hatalmas és törhetetlen phalanxa alakul s ma a magyar elem a vármegyékben túlnyomó többségben áll.

Az 1848-iki gyászos forradalom következtében dézma jövedelmektől eselve s a pátronusok is a nép felszabadulásával vagyoniilag megrongálva, politikai életétől visszavonulva, s terhes adókkal elhalmozva levén, a papság elszegényedése, következőleg az egyházak romlása még nagyobb mérvben lépett előrébe. Főiskoláink — egyetlen egyet kivéve — gimnáziumokká süllyesztettek. Anyaszentegyházunk azon okból, hogy a világozódás és szabadság szövének lobogtatja, az abszolút kormány által több oldalról megtámadtatva s jogaiban tetemesen csorbított, egész a legközelebbi időkig, midőn a fejedelem szive nemzetünkhez hajolván; a vesztett dézmák, ha hiányosan is, de kárpótlottak; anyaszentegyházunk önkormányzata, autonómiaja a vallás és nevelés terén elismertetett, s ismét szabadabban létezhetének.

És idvezült püspökünk B. S. éppen ezen keserves időkben lépett az anyaszentegyház kormányára, s azt oly bölcseséggel s akkora tapintattal vezette, hogy anyaszentegyházunk hajója a szirtok és tátongó örvények között szerencsésen jutott ki a biztos révpartra. Erélyesen fogott hozzá az anyaszentegyház rongált épületeinek kijavításához. Benyult a desolált egyházak vérző sebébe s azokat felüzíteni, s általában az elgyengült egyházi életbe hazaszerte új vért s új életet önteni apostoli lelkesedéssel törekedett. Mint Pál apostolnak még élete sem volt drága, csak hogy az Isten anyaszentegyházát felépíthesse, melyet ellenséges kezek s mostoha idők e hazában annyira összedúltak stb. stb.

Itt szónok azon kilátásokat festi, a melyek anyaszentegyházunk újjáteremtése körül B. S. lelkében éltek, s talán azon nagy munka folytatását, melyet e tekintetben kezdett épp 50 éves papságának aranyünnepén véglegesen megvalósítani s szívtükre kötendő, midőn végszertüleg egy felsőbb kéz elragadta tőlünk, s nem látjuk soha többé az orczáját a mint szíjeljárja a hazában tartott közszínekon prédikál és épít az Isten anyaszentegyházát; csak búcsuszavai zengenek lelkünkbe: Viseljetelek gondot magatokról és az egész nyáj-ról! stb.

A következőkben azon módokról értekezett szónok, miként lehet anyaszentegyházunk rongált épületét helyreállítanunk s virágzásra emelnünk.

Mitevők legyünk, hogy magyar protestáns egyházaink az idők viharai által lestylyesztett állásokból új életre s virágzásra jussanak; s innen folyólag a lelkesi és tanítói kar úgy láttassék el, hogy hivatalait az anyaszentegyház épületére s az összes haza szellemi fölemelésére folytathassák?

Rajtuk senki sem, csak önmagunk segíthetünk. Egyházi szerkezetünk a külső hatalom befolyásától szabadon saját magából önállólag fejlődött ki. Nincs külső papi testületünk. A protestantismus nem ismer hierarchiát. Világiak és egyháziak karöltve alkotják az anyaszentegyházát. Az evangélium szellemében Isten országának terjesztésére: a világozódás, az igazság, az emberi méltóság, a szabadság, egyenlőség, erény és felebarát szeretet égi elveinek meghonosítására; szóval: az igének testté változtatására papok és világiak közösen törekszünk. Péter apostol I. levele II. r. 9. v. szerint: „Választott nemzetség, királyi papság, szent nép vagyunk mi, oly nép, melyet Isten sajátjának tart: hogy annak hatalmas dolgait hirdessék, a ki minket a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott.”

Azonban mint a fennebbiekben láttuk, s mint mindnyájan tudjuk, nagyon is szemünk előtt kell tartanunk Pál apostol figyelmeztetését: „Jönek ti-keztetek — ugymond — gonosz farkasok, kik nem kedveznek a nyájnak; köztetek is támadnak olyanok, kik ellenkező dolgokat hisznek, hogy a hívőket elaltassák.” Nem! még máig sem szüntek meg anyaszentegyházunk ezen külső és belső ellenségei, kik szent céljaink létesítésében gátolnak, s utunk elébe akadályokat gördítenek.

És különösen a jelen perczben, midőn hazánkban százados alapjaiból minden ki van mozdítva; a polgári alkotmány kérdéssé téve, vallásos és nemzetiségi külön s egymástól ellátó igények előtérbe tolva; európai válságos kilátásban, az elmék politikai ügyekkel elfoglaltva, a népben a vallásos hit megtörve, a fásultság, a közönyösség napirenden; így időkben, ily körülmények közt mit tegyünk: hogy megrongált anyaszentegyházunkat helyreállítsunk, újjáteremthessük.

Tekintsük idvezült püspökünk B. S. mit tett, s mit hagyott reánk örökségül anyaszentegyházunk felvirágoztatása érdekében? Püspöki hivatalának utolsó tette volt, hogy elhíntette anyaszentegyházunk kebelében a képviselői rendszer magvát, mely által a protestantismus szellemében a világi elemet az egyház érdekébe bevonni, a belső és külső tagokat a vallás és nevelés szent ügyeinek előmozdítására egyesíteni törekedett.

Hosszas tapasztalásai után átlátta, hogy az eddigi merev rendszer halála lesz Erdélyben a magyar protestantismusnak; s szabad mozgalmat, a halál helyett életet hozott be s ránk hagyta: hogy ezt alulról fölfelé rendre teljesen létesítsük, úgy t. i., mint ez Magyarországon gyakorlatban van: hogy az anyaszentegyház papi és világi igazgatói az összes hívektől 3 vagy 6 évenként nyílt szavazattal újra választassanak, s ne legyen senki az anyaszentegyház élén, kit oda a nép szabad választásban nyilvánított bizalma nem küldött.

A protestantismus szellemében ugyanis sem a papi, sem a világi elem egymásra nézve alárendeltséget — subordinációt — nem gyakorolhat; a két elemnek egymással szemben kölcsönös jogviszonyban, coordinatióban kell állani, s egyetertve eszközölni azon szellemi mozgalmat, mely új életet lehessen roszkádó anyaszentegyházunkba.

Most, midőn egyházi és nemzeti életünk anyagi ellentételeknek, anyagi megtamadásnak van kitéve, kétszeres erőfeszítéssel kell működünk önfentartásunk s szellemi főnségünk kivívása tekintetében. Ha helyt maradunk, s idejekorán tette nem gyuladunk, végünk van!

A lelkesi testületnek, áthatva hivatala szentségétől, belső küldöttséget, belső missiót kell vállálnia. A vallásos szónoklat bűbajos erejével összeszedoi az elszórt csontokat s azután új életet lehelni. A világiaknak a lelkeseket gyámolítani, az egyházakat és iskolákat anyagi jövedelmekkel ellátni, romjaikból felépíteni mulhatatlan kötelességük. Azért vagyunk az evangélium szerint reformált egyház tagjai, hogy anyaszentegyházunk felvirágoztatásában papok és világiak ne tartunk semmi különbséget, de mint halhatatlan emlékü ősaink saját erejükből díszes templomokat és iskolákat építettek, gazdag egyházi és nevelési alapítványokat, fundatiókat tettek le, mi se maradjunk tőlük bátra; de midőn a szükség nyakunkra égett, kövessünk el kölcsönösen mindent, hogy magyar protestáns anyaszentegyházunk Erdélyben a más hitfelekezetek megett ne maradjon; de legyen ismét az a főnség, melyet a nemzeti fejedelmek korában magának a világ előtt kivívott.

A világi és egyházi elemnek ezen összeállítás, ezen kölcsönös működése alapján fejlesztjük ki a képviselői rendszert, mely aztán eleven életben tartja az anyaszentegyház s nemzetiségünket s vallásos és nevelési ügyeinket új lendületbe, új virulatba helyezend.

Ezen szellemben kell gondot viselnünk magunkról és az egész nyájról, melyben a szentlélek minket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legelésére.

Igy tarthatjuk tiszteltben Bodola Sámuel emlékeztetést, ki egész életét a vallás és nevelés ügyének előmozdítására, az anyaszentegyház virágzására szentelte; így lehetünk protestáns ősainknak méltó utokai, így várhatjuk nemzetiségünk felelődsét, a szabadság és erény állandó uralmát a ha-

zában; így várhatunk jutalmat önelkiesmeretünk helybenhagyásában, maradékaink áldásában, s az Isten idvezítő kegyelmében.

Különfélék.

— E hó 20-án a mitgos reform. főegyház-tanács egy rég óhajtott célt vehetett teljesedésbe. A prot. hitfelekezet vallásos autonómiajához tartozott mindig a nevelés ügye, s a jogakademiának utóbbi időkben államköltészen történt felállítását folytán az állam követelését protestáns főiskoláink egészen nem teljesítheték, a mennyiben hitfelekezeti jogakademiájuk nem vala. De e hiányt kipótolá a hitbuzgalom és bölcs előrelátás, főtanácsaink ösvezeték vállalkozt a hitfelekezetük kebelében egy az állam követelésének megfelelő jogakademiát állítottak Maros-Vásárhelyre. Nyert ez által a reform. hitfelekezet a nevelés körül rég kivívott és tekintélyben, de felül még nagy szolgálatot tett a szé-kely nemzetnek, hogy annak fővárosában állít fel ez akademiát, midőn éppen a szé-kelyföld volt az, melytől a Bach és Schömerling kormányok e részben is az állam segélyeit nagy buzgalommal elvonták. Tegnapelőtt választá meg a főconsistorium ezen akadémia jogtanárát, két igen szép késztültségű fiatal, Dózs Miklós és Székely József urakat; ugyanekkor választá meg az udvarhelyi főtanodába jogtanárnál Jenei Victor és bölcsészeti tanárnál a nyugalmazott Magyarosi ur helyett Pál Ferencz urakat. A főconsistoriumban szép számmal voltak jelen, s a szavazatok nagy egyetértéssel mentek végbe.

— E folyó hó 20-án vette kezdetét a kolozsvári loverseny. Az első nap eredménye a következő volt: A vadászversenyre (400 forint díj) indult Draveczky Anrél Beverléje, gróf Bethlen Sándor Vezére s Semsey Lajos Hortobágya. E két utóbbi azonban, úgy látszik, csupán azért indult, hogy a versenyhez megkivántató három induló meglegyen. Az indulás után a Vezér és Hortobágy rögtön visszamaradt, s így a tért egyedül Beverlé járta meg. Sajnálni lehet, hogy így a verseny tulajdonképeni érdekét elvesztette. A császári 300 aranyos díjra csupán gróf Bethlen Károly Emmája, s gróf Bethlen Sándor Harizs és Vil-mája futott. A verseny az utolsó fordulánál igen érdekessé vált, mert gr. Bethlen Károly Emmája gróf Bethlen Sándor Harizs ellen kemény harcba ereszkedett, a végpontnál azonban Emma egy sarkantyú nyomásra egy fövel előnybe maradt. Ezután a vadászversenyben nyertes Beverlé a szabályok értelmében ismét körüljárta a tért versenytiárs nélkül — csendes tropban. A verseny egyleti díj (50 arany) a legelőnébb volt, a mennyiben senki sem remélte, hogy Draveczkynek már fáradt Beverléje, mely az indulásnál vezette b. Wesselényi Déli-bábját, Semsey Hortobágyát, gr. Károlyi Gyula Kedvesét és gr. Bethlen Vezérét: folytást előnyben maradjon. A második fordulánál a hátramaradt Hortobágy és Kedves tért kezdte nyerni, Beverlé azonban a vezér szereptől nem tudtak eladni, s így az 50 aranyat is Draveczky nyerte el. Az elegyverseny nem tartott meg, a szükséges 6 induló hiányában. Közönség meglehető számmal volt. A por — mint mindig — kiállhatlan, elannyira, hogy vissza felé jövet mindenkin ujnyira állott.

— Rettegi Rettegi Mihály volt alkotmányos korszakunkban közszolgálatokban érdemesült honf., s több országgyűléseinken királyi hivatalos, tegnap délután egy órakor élte 78-dik évében jobb létre szenderült. Béke poraira!

— A megyei törvényszék ma tartott végtagyálást Moka Andrei felett, ki neje meggyilkoltásával vádolatik. A vádolt nejt, kivel a tény előtt roszul élt, sőt, a tanú vallomások után, többször halállal fenyegette, kötéllal megfojtá, kihuzcolta az erdőre s ott felakasztá a büllét egy ágra, talán azon utógondolattal, hogy ügyi-kosságot fogva, magát a gyilkosság vádjá alól felmentheti. A végtagyálás eredményét közelebbről tudatjuk. A vádolt jó közép termetű, halvány ember, s sok hidegvér s resignatioval tagad mindent.

— Nagy örömlünkre szolgál visszavonhatni azon szomorú hírt, melyet a lapok után mi is hoztunk Brassóvidéke alkotmányos érzésű követének haláláról. A hibás közlést egy névrokonának vele való összetévesztése okozta. Bőmchez F. brassói kereskedelmi kamara tanácsosa volt az, ki agylob következtében jobb létre küldözött.

— „Szegedi Híradó”-ban olvassuk: A Radnán volt búcsusok egy mondat hoztak magunkkal, melyet érdemesnek tartunk megismertetni. — Midőn a lippai dalárda ez év tavaszán nagy hazánk-fia Deák Ferencz becses életétért a radnai templomban misét mondatott, e nap emlékére egy vadgesztenye csemétét ültettek. Az most kiöldült s csinos kis kerítéssel van ellátva. Bámulva nézte az idegen, mennyi temérdek búcsus tolongott térden csuszva s imádkozva e zöld fácska köré a legnagyobb áhítattal. — Midőn annak okát tudakolták a legnagyobb kegyelettel felelték: hogy egy éjjel Deák Ferencz itt megjelent s egy száraz vesszőt szurt s földbe azon kijelentéssel, hogy ha az kiöldül, áldás fog áradni Magyarországra, ha pedig kiszárad, akkor a legnagyobb inséget s nyomort várhatják. — S most temérdek nép zarándokl Deák fájához, hogy hitük szerint, könyörgésük hathatósabb

legyen! Megjegyzendő, hogy e hit minginkább terjed a nép közt, s a búcsusok azt híven közlik távoli földiekkel.

— Pulszky hazatérését, a „N. Fr. Presse” pesti levelezője szerint, Eötvös báró eszközölte ki. A nemes báró t. i. látogatásra készülvén a beteg Pulszky né és leányához — a lépésön az ifjú P. által fogadtatott, ki anyja és nővére állapotát oly meghatározó színekkel festé, hogy a báró ur rögtön visszasietett Pestre s táviratilag, majd meg levélben kérve-kérte a kancellárt: eszközölje ki ő Felségénél, „hogy Pulszky övéi látogatására haza rándulhasson.” A kancellár ő Felségéhez ment s felolvastván a kapott levelet — engedélyt nyert Pulszkyhoz következő táviratot intézni Florenzbe: „Sulyosan megbetegedett Harriet leánya kérelmére ő Felsége megengedi önnek ez esetre a büntetlen visszatérést!”

— 3000 darab bádög-kánál. „Breslauer Ztg.”, midőn olvasóit ismételve mulattatta az osztrák fogságban volt poroszokon elkövetett hajmeresztő dolgokkal, e czim alatt: „jellemző tény” következő újdonságot hoz: „A kir. élelmezési igazgatóságtól a felső-szléziai vaspályán keresztülvonuló csapatok élelmezésével megbízott Heiborn M. kereskedőtől az austriai foglyoknak megkezdett keresztülvonulása óta már több mint 3000 bádög-kánál, és körülbelül 500 leveses cserép-tányér oroztatott el. Az illető vállalkozó körülbelül 30,000 porosz katonát látott el étellel a nélkül, hogy a legcsekélyebb tárgyi is elveszett volna.” — A „W. Abendpost” azon kellemes helyzetben van, e közlést hiteles kútfőből oda kiegészíthetni, hogy Heiborn M. kereskedő a 30,000 porosz keresztülvonulása után vagyonát 30,000 ezüst kánál és 5000 porcellán tányérral gyarapítva találta.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, sept. 16. A „Wand.” írja: „Az összes európai lapok hasábjain megfordult az utóbbi napokban az a hír, hogy az északamerikai unio az aegai tengeren fekvő Mylo-szigetet (a classicus Melost) megvenni szándékozik. Johnson evvel csak valószínű Monroe elődének, Madison elnöknek, eszméjét. Madison már 1815-ben szándékozott egy szigetet venni a középtengeren, és pedig Lemno szigetére (a régi Stalimene vagy Lemnos) fordította figyelmét. Castlereagh lord erélye azonban megghiúsította e tervet. Alig lehet föltenni, hogy Angol- és Franciaország nyugodtan néznék e terv valóulását. A keletre nézve egy amerikai Gibraltár egy értelmű lenne az oroszszal, és sem Angol; sem Franciaországnak nem lehet különös kedvük egy ilyen Konstantinápolytól nem messze látni.”

Prága, sept. 17. A fosztogatási jelenetek a pályaudvar környékén délelőtt és délután ismétlődtek. A Carolinenthali csendőrség elűzetett és a csöcselék által bántalmaztatott. A zsidóktól pénzt követelték. Este megjelent a polgárorség és megnyugtatta a tömeget. A nép kísérlate, a külső pályaudvarba benyomulni, a poroszok által szuronysegezve veretett vissza. Az igazgatóság folytton tart. Küldöt-ségek mentek a polgármesterhez és rendszabályokat kívántak, hogy eleje vétecsék a botrányok felülkerekedésének a poroszok elvonulása után. A szükséges előkészületek megígértettek.

Franciaország. Páris, sept. 13. Azon kérdést illetőleg, valjon a legközelebbi jövő békésen fog-e alakulni, és hogy különösen a francia politika mutat-e készülődéseket a háborus bonyodalmakra, a „P. L.” következő közleményt veszi Párisból:

„A békés politika bizonyosan feltülkerekedik. A keleti kérdésben sem fog hajótörést szenvedni, mert itt azon nézetben vannak, hogy az idő e kérdés megoldására még nem érkezett el a hiszik, hogy más hatalmakkal szövetezve a netaláni orosz csel-szövényeket könnyen megghiusíthatják. Nem lehet fölőlesleges a lapokban fölmerült azon hírt jelezni, melyszerint a keleti kérdésben egy négyes szövetség alakítása lenne kilátásba helyezve Lengyelország helyreállításának alapján. Az új szövetség tagjait illetőleg a tervezés még nem jutott végleges eredményre. Majd Austria, Olaszország és a nyugati hatalmak alakítanak ily szövetséget; majd ismét azt állítják, hogy Porosz-, Oroszország, Amerika és Olaszország egyestülének e közös terv kivitelére. Oroszországban meg látszanak békülni Lengyelország felszabadításának eszméjével.”

Páris, sept. 17. A mai „Moniteur” közli Lavalette körsürgönyét, melyet a külföldön levő francia dipl. ügynökökhez intéz. Ezen körsürgönyben ezek mondatnak: „A három északi hatalom oalitója meg van törve. Uralkodó elvré lett a szabad szövetezés. Poroszország megnagyobbodása biztosítja Németország függetlenségét. Az imént végbement asszimiláló mű ellen Franciaország sem kifogást nem tehet, sem oka nincs azt sajnálni, avagy féltékeny szemmel nézni azt. Mert midőn az a nemzetiséget illetőleg Franciaország elveit utánozza, oly lépést tesz, mely Németországot közelebb hozza mi hozzánk. A szeptemberi conventio loyális módon fog végrebajtatni. Austria megmenekülven olaszországi és németországi gondjaitól, erőt többé nem vesztegetvén meddő vetélykedésekre, hanem a Keleten összpontosítván azokat, még mindig 35 millió lélekkel bíró hatalmat képez, s Fran-

ciaországától semmiféle ellenségeskedés vagy érdek nem tartja elválasztva. Ha Európa erősebben van constituálva, az kezesség a békére nézve, a mi Franciaországra nézve sem nem veszélyes, sem nem káros. A császár közbenjárói szereplése helyes volt, hanem a semlegesség megértése, a fajtáulást miatt háboru veszélyével járhatott volna. A kormány fel fogja az elkerülhetetlen szükség által követelt bekelezéseket. De az utóbbi háboru eredményei feltűntették, a katonai szervezetben bizonyos módosítások haladék nélküli szükséges voltát, melyeket a francia nemzetnek elmulasztania nem szabad; de a melyek senki ellen sem foglalandnak magukban fenyegetést.

Olaszország. Florenca, sept. 9. A „Köln. Ztg.“ levelezője írja: „Ha a bécsi értekezleten meg is egyeztek elvileg a békefeltételek felett, úgy a részletes kérdések megoldása mégis nagy nehézségekbe ütközik. Menabrea tők nem bírja eléggé dicsérni tudósításait a bécsi diplomaták rendkívüli előékenységet és udvariasságot, hanem úgy találja, hogy váratlan szívósságot fejtenek ki a dolgban. Így az értekezlet első ülésében a határkérdést illetőleg nem lehetett végleges eredményre jutni. Olaszország szívesen hozna nagy pénzbeli áldozatokat, hogy Dél-Tirolban hadászati határt nyerjen, s az osztrák államférfiak többsége az engedékenység kedvező következményeit a két állam jövő viszonyaira nézve tudja is becsülni. Hanem valószínűleg más befolyások fognak győzni a jobb politikai belátás felett. A második ülésben tárgyalták az államadósság elosztását, hanem e pontra nézve sem tudtak megegyezni, dacára, hogy a zürichi béke megelőző esete mindkét részlől alapul ismertettél el... Azt mondják, hogy az Austria által feltett számítás olasz részlől egészen elfogadhatlannak nyilvánították. Kétségenkívül meg fognak egyezni minden pontra nézve, hanem az alkudozások meglehetősen hosszúra fognak nyúlni. Be látásnak azt is bizonyítani, hogy a bizonyos részlől ajánlott osztrák-olasz szövetség még messze van. Ez eszme soha sem volt népszerű, s egyhamar nem is lesz. Helyes úszón utalja az olaszokat szövetségre Poroszországgal, és ha e rokonszeny nem nyilvánul hangosan az észak-német nagyhatalom iránt, úgy ez részben Poroszország magatartásának tulajdonítható. A két kormány egymáshoz viszonyra kitűnő, hanem a közönséget sérti Olaszország hivatalos ignorálása Poroszország részlől, s miután ezt a mennyire lehetett, magasabb politikai okoknak tulajdonították, most tapasztalniuk kell, hogy a porosz nép és a kamarák szintén csak a hallgatás rendszerét követik Olaszországgal szemben. Ez némi lehangoltságot idézett elő, mely néha viszhangra talál a sajtóban. — Azt mondják, hogy Lipót, toscanai nagyherceg, meggyőződött a restauratio le-

hetetlenségéről, s a dolgok új rendjét el akarja ismerni magán viszonyainak kielégítő szabályozása fejében. Ferdinánd főherceg azonban, kinek javára ő lemondott, nem akar e határozatban megnyugodni. — Garibaldi elbocsátásai kérelmét csak föltételeken nyújtotta be; a hadügyminiszterhez intézett sürgönyében kijelenti, hogy ragaszkodik az önkényes csapatok újraszervezéséhez, mint a népfelfegyverkezés alapjához; a miniszter ismeri nézeteinek részleteit, ha e követelést végleg visszautasítja, hogy fogadja el a lemondást. A kormány e sürgönyre kitérőleg válaszolt, és ígérte a dolog megvizsgálását. Közben azonban megkezdették az önkényesek elbocsátását.

Németország. A „Nord. A. Ztg.“ azt mondja, hogy „Általános azon hit, hogy Poroszország azon aggódik, miszerint a keleti kérdés még előbb gyulhat lángra, mielőtt Poroszországnak még lehetősége lenne, annak megoldásában teljes erővel részt venni. Azt tartják, hogy Manteuffel sz.-pétervári küldetése ezen aggodalommal összeköttetésben állt, és hogy tökéletes egyetértést hozott volna létre. Igaz ugyan, hogy sem Franciaország, sem Oroszország nem az egyedüli döntő hatalmak; de Ausztriának, melynek legelőbbébb érdekei forognak felett, előbb nagy reformokat kell életbe léptetnie mind bel-, mind külpolitikájában, mielőtt a szintén ismét megfelelő hatalommal megjelenhetne.”

Görögország. A „P. L.“-nak írják: „A Candia-ról érkező tudósítások annyiban komolyabbak, a mennyiben a görögök és törökök közt véres összecsapások történtek; azt lehet azonban föltételezni, hogy Mustafa pasa megérkezése, az ismétlésnek elejét fogja venni. Feltűnő volt, hogy e szigeten levő egyptomi csapatok minden beavatkozástól tartózkodtak, ezen eset tén avval van összefüggésben, hogy az egyptomi alkirály most alkudozik a portával e sziget bírása fölött. Hogy valjon ezen alkudozások célja fognak-e vezetni, nem lehet előre látni; Anglia határozottan az Egyiptomnak való átengedés ellen van, és a pénzbeli átengedést szorgalmazza Görögország részlől, mely egy pillanatot sem fog elmulasztani, hogy a vételárával, majd adós maradjon. A porta séréme, hogy a canai orosz főcsonul (Deudrino, görög szüléstől) a fölkeléssel nem csak rokonszenvez, hanem azt még bátorítja is, a közben mindig hangosabb lesz és ez még azon tény által is támogatott, hogy a fölkelőknek talált fegyverek mind orosz eredetűek. Az észak-amerikai egyesült államok is azon gyanu alatt állnak, hogy a felkelést pártfogolják.”

Oroszország. Szt.-Pétervár, sept. 10. A „Schles. Ztg.“-nak írják: „Lengyelország végleges bekelezése az őszbirodalomba, orosz tartományként, már el lett volna határozva, de most ismét elállottak tőle, és csak a királyság kormányzása fogna

minden ágában orosz minta szerint szerveztetni. A posta kivételével már ugyanis minden hatóság orosz lábán áll. A már valószínű látott bekelezési eszme rögtön felhagyásának okain igen türi fejét az ó-orosz párt és azon, hogy Lengyelország továbbra is királyság maradjon, azzal vigasztalódnak, hogy benne a bekövetkezendő actio jelét látják Keleten és úgy vélekednek, hogy ott, ha mindjárt még távol eső, de mindenesetre biztos kilátás kínálkozik, mely esethen nyugaton kárpótlás válhatnék szükségessé, mire a lengyel királyság mig mindig jobb aequivalensul szolgálhatna és könnyebben volna kihatározható, mintha már orosz tartomány volna. Ha ezen vélemény talán kissé erőltetett is, mégis annak bizonyosságát szolgál, mint vélekednek e pártbeliek a keleti kérdést illetőleg, és hogy ők ez irányban eszközözendő szerzőkért igen szívesen adnák oda a lengyel királyságot, melyet, a mig nem orosz tartomány, csak függelékek tekintenek. — Jelenleg ismét hangosan és élénken rajongnak azon kedvező ábrándukért, miszerint a kettős keresztet a Sofia imola ormára tűzhessék és sokat nézik és megbeszélnek Európának azon híres földarozását, melyet Pál csár két törvénnyel három részre szabdalat.

Ujabb. A „N. Fr. Presse“ irla: A magyar önálló ministerium kinevezését mint kicsinált, sőt éppen közelálló dolgot jelentik nekünk. A ministerium kinevezése után a kormány a lehetőleg annál inkább fog sietni a közügyek kérdésének megoldásával, mert a hadsereg és pénzügy ennek legfontosabb pontjai, melyekre nézve alapos ok van a magyar országgyűléssel a közös érdeknek megfelelő eredményre jutni. A mint Magyarország nyilatkozik, a Lajthán inneni (reánk nézve tül) tartománygyűlések felhivatnak delegáltak küldésére, kiknek előbe terjesztetik a magyar országgyűlés véleménye stb.

Ugyanezzel egyidőben a „Tagesb. aus Böhmen“-nek írják: Mint bizonyosról értesülök arról, hogy végre el van határozva Magyarország egyetlen pártjának, mely a kormányt lényegesen nyújthat, a Deák-pártnak a legszéleskörű concessiókat tenni. A compromissumok s mesterséges kiegyenlítéseket újat elhagyták végre, s egyenesen a fennebbi pártból fog a ministerium alakítani, az ó conservatívok kizárásával, kik a kiegyenlítés ügyében mit sem szolgálnak.

— A „Hungaria“-t szintén úgy értesítik Bécsből 16 ról, hogy ott a dolgok a magyar ügy irányában kedvező fordulatot vettek, ministeriáncsáról beszélnek, melynek ez irányban ó Felsőge határozata előterjesztették. Az ultra centralis elvek végképp feladtak, s a mérsékelt dualismus került felül... Tudni akarják, hogy a szabadelvűek kö-

zül fog magyar ministerium kinevezetn, ha ezek a közös ügyek közös tárgyalását megvárják. (Nem fognak ők tul menni a 15-ös bizottmány eszméin. Szerk.)

— A „Debatte“ írja: „Az udv. kancellár kedden elhagyta Bécsot, s rövid szabadsági időre jóságaira utazott. A politikai körökben úgy mondták, hogy a kormány már megállapította programját, de nem kezd az actiohoz, mig a békealkudozások Olaszországgal függőben maradnak. Remélik azonban, hogy a békealkudozások Olaszországgal még september hónapban véget érnek, s időközben Majláth ur vidékre utazott ereje felrészítése végett.”

— Bécs, sept. 15. A „P. L.“-nak írják: „A már néhány nap előtt jelezett különbség az osztrák és olasz nézetek között a pénzügyi kérdést illetőleg aggodalmas jellegű kezd iltetni. Poroszország beavatkozása Ausztriára keserítőleg és így csak kedvezőtlenül hatott. III. Napoleon a maga részlől visszaszántotta az Olaszország által kért közvetítést.

— Konstantinápoly, sept. 18. Candia szigetén csata folyt; 30,000 török és egyptomi 40,000 roszul fegyverzett felkelő ellenében ara maradt volna a csataternek. A felkelők 600 halottat veszítettek.

— Florenca, sept. 17. A hivatalos lap jelenti: „Miután az utóbbi háboru alatt Siciliából ki kellett vonni a csapatokat, ott s különösen Palermo vidékén a gonosztevők vérszemét kaptak, szombaton este néhány banda, 2000 újonczászkevény által megerősödvé benyomult Palermoba, hol a fegyveres hatalommal összecsapásra került a dolog. Palermoba jelentékeny haderő küldetett a rend helyreállítására. Sicilia többi részeiben a rend nem háborítatott meg.”

Gabonaár Kolozsvárt sept. 20-án 1866.

(Alsó a. mérő, középár.)
Tisztabúza 3 frt 40 kr. Elegybúza 2 frt 80 kr. Rozs 2 frt 40 kr. Árpa 2 frt — kr. Zab 1 frt 28 kr. Törökabúza 3 frt 28 kr. Pityóka — frt 70 kr. Marhabús fontja belváros 12, külvárosban 10 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

September 20-n: 5%, Nemzeti kölcsön 100 frt. 68.50. 5%, Metalliques 100 frt 61.85.—Bank-részvény 724.—. Hitelintézeti részvény 200 forint 151.—. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2 kr 127.90.—. Ezüst 127.50. Cs. kir. arany 6.10. — 1860. kölcsön 81.30.

Septemb. 17-n: Földtehermentesi kötvény magyarországi 67.—. Erdélyi 65.25.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

NEM HIVATALOS.

Árverés folytatás.

A néhai Ujfalvi Sándor kül-monostorutczai 180 számú házában sokféle ruhák, fejjernémük, ezüstnemük, asztalok folyó évi september 24-dik és 25-dikén azaz: Hétfőn, Kedden, folytatolag árvereztetni fognak délelőtti és délután.

Ditmár R. Bécsben.

Enropának legnagyobb Petroleum és Moderateur LÁMPA-RAKTÁRA.

Daczára a magas ágonak az árak nincsenek fölemelve.

A Moderateur és Petroleum lámpák nem csak tartósság és olcsóságuk, de rendkívül csinos formájuk által is kitűnnek.

Mindenféle lámpa üvegnekemük mér-sékelt árakon kaphatók.

Pesti raktárom készítményeimet gyári áron adja szintén, csupán a vitelber-nyan reá számítva.

Csász. kir. és fejedelmi udvaroktól pártfogott, szabadalmazott!

Dr. BORCHARDT
illatos növény-szappana.

Kitűnő szer a bőr erősítésére és épségben tartására, minden száj tisztáltságonknál a legjobb, és mindennemű fürdőknél sikeres eredménnyel használható.

Dr. HARTUNG Chinahéj-olaja
a legjobb Chinahéjből kiűzve balszamos olajjal, a haj épen tartására és szépitésére.
(Lepecsételt üvegben 85 kr.)

Dr. HARTUNG növényi-hajkenőcsse
űszszeállitva ingerlékeny, táplálékony folyadékok és növényi vegyreszekből, a hajnövésnek fel-igztatására és táplálására. (Lepecsételt csészék 85 kr.)

Megállított gyári áron eladás Kolozsvárt: **WOLFF JÁNOS** és **Engel József** gyógyszerészeknél, valamint:
Besztéren: Kelp Ferenc; és Dietrich & Fleischer. Brassóban: Stenner F.; és Jekelius Ferdinánd gyógyszerészek. Dévén: Bosniák A. De-zen: Krémer Samu. Nagy-Engeden: Horváth Ferenc. Erzsébetvárosban: Schmidt A.; Károlyfejevárt: Ruzs János és Matherny Emil gyógyszer-; Kézd: Vádrhelyt: Fejér Lukács. Maros-Vádrhelyt: Fogarasi J. D.; Medgyesen: Breckner Károly; és Vándory & Brandach. Segesvárt: Misselbacher J. B. & fiai. Sz.-Ujvárt: Placintér és fia gyógyszer. Szász-Régenben: Wachner Traugott. Szászsebenben: Weissörtel Ad. G.; Szebenben: Zóher J. F.; Székely-Kereszturon: Binder Márton. Sepsi-Szentgyörgyön: Vítályos Béla. Sz.-Udvarhelyt: Kauntz J. A. gyógyszer.; Szeredában: Gonyay A.; Sz.-Som-lyón: Ruszka Ignác. Tásdon: Szongott Jakab. Tórdán: Velits G. és Wolff G.; Zalatnán: Megay Guszt. A. gyógyszer.

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt.
Harmath Józsefnél Tórdán, Wittich Józsefnél Marosvásárhelyt, Dobray Nándornál S.-Udvarhelyt, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön, Vokál Jánosnál Nagyenyeden, Sindel Károlynál Brassóban, Wagner Józsefnél Károlyfejevárt kapható:

TARTAROFF HERCEGNŐ vagy a **CZÁRNŐ LEÁNYA.**
Történeti regény két kötetben. Irta **Mühlbach Luiza**, fordította **B.**
Ára 2 forint.

Mészáros Lázár élettörténete,
külföldi levelezései és emlékiratai. Az eredeti kéziratokból közrebecsátja Szokoly Victor. I. füzet. Ára 1 frt 40 kr.

Vadászok és Természet-vizsgálók
Evkönyve.
Szerkeszti gr. Lázár Kálmán. I. folyam. Számos képpel. Ára 2 frt.

Mit kell tennünk a
cholera csapásainak enyhítésére.
Irta Kátai Gábor. Ára 30 kr.

Ugyan ott előfizethetni a
MAGYARORSZÁG és a NAGYVILÁG
Képes szépirodalmi lapra.
Megjelenik hetenként egyszer:
Előfizetési ár: 1/2 évre 6 frt.
1/4 évre 3 frt.
Évenként két gyönyörű műlappal.
havi-füzetekben is megszerezhető, egy füzet ára 70 kr.

ELADÓ SZÉNA.
Kolozsmegye nagy-nyulási járásában, **160 szekér** réti széna, és **60 szekér** jó sarju eladó. Értekezhetni gróf Lázár Olivérrel Oláh-Solymoson, utolsó posta Teke.

Hirdetés.
Egy jól felszerelt és jó hírben álló **fűszer- és vas-kereskedés**
Tövisen lakás, udvar- és más gazdasági épületekkel együtt kedvező feltételek mellett **haszonbérbe kiadó**, vagy a kereskedés magára örök áron eladó.
Ertekezhetni Tövisen tulajdonos **Missag Sándor** urral levélben, vagy személyesen.

Eladó Beregszászy zongora.
„Egy, még egészen új, igen jeles concert zongora, **Beregszászy** pesti zongora művész gyárából eladó, külső-monostorutczában az Ugron házánál 52 szám a. a. t.”

Eladó birtok.
Alsó-fehérmegyében **Ohában** a Csongrádi-féle birtok, örök áron eladó. Értekezhetni felőle tulajdonos **Ujfalvi József** Székelyfalván, utó posta Dicső-Szent-Márton.

Hirdetés.
A gyergyó-szent-miklósi két osztályú al-reáliskolában az 1866. tanév f. év október első napján veendő kezdetét a szentlelek segítségül hívásával és az új tanintézetnek ezt követő ünneplés megnyitásával. A beiratások és fölveteli vizsgálatok sept. 28, 29. és 30-dik napjaiban történnék. A mit is, az érdekelteknek ezenel tudomására hoz,
Gyergyó-Szent-Miklóson, sept. 17. 1866.
Az igazgatóság.

DÁN LÁSZLÓ, mű-kertész.
Nyomatott az ev. ref. főtanácsa betűvel (Bel-farkasutczá 74 sz.)